

Nr 1014

Av herr **Ståhl m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 155, angående höjning av vissa postavgifter.

(Lika lydande med motion nr 824 i Första kammaren)

I proposition nr 155 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen betydande höjningar av postavgifterna. Höjningarna omfattar flertalet av de avgifter som fastställts i 1951 års kungörelse om postavgifterna m.m.

Sålunda föreslås höjningar av inrikes brevportot i första viktklassen (omkr. 87 procent av de inrikes breven) samt andra och tredje viktklasserna med 14 procent, i fjärde viktklassen med hela 33 1/3 procent, av postkortportot med 20 procent, av portot för korsband med 25 procent av grundavgiften, av postanvisningsavgifterna upp till 2 000 kr. med 43 procent, av den särskilda postförskottsavgiften med 40 procent, av grundavgiften för assurans och av rekommendationsavgiften med 43 procent, av paketportot i första viktsatsen med 18 procent och i andra viktsatsen med 25 procent etc.

Det är alltså mycket betydande portohöjningar som föreslås; sammanlagt gäller det en ökad belastning av allmänhet och företag under här berörda försändelserubriker av 74 mkr. Lägges här till bebådade höjningar av avgifter i den internationella postutväxlingen, vilka bestämmas av Kungl. Maj:t, samt vissa avgifter, som generalpoststyrelsen äger bemyndigande att själva ändra, ökas siffran till ca 84 mkr. Med hänsyn till befarad efterfrågeminskning efter avgiftshöjningen har generalpoststyrelsen beräknat intäktsökningen till ca 68 milj. kr.

De nuvarande postsatserna har endast gällt i två år. Det vanliga brevportot (viktklassen under 20 gram) har under efterkrigstiden höjts enligt följande:

1942	genomfördes	höjning	från	15	öre	till	20	öre
1951	”	”	”	20	”	”	25	”
1957	”	”	”	25	”	”	30	”
1962	”	”	”	30	”	”	35	”

Om den i propositionen föreslagna höjningen till 40 öre skulle genomföras, skulle det betyda att det vanliga brevportot skulle komma att fördubblas sedan 1951. Under samma tid har den allmänna prisnivån enligt konsumentprisindex stigit med 61 procent. Nuvarande porto om 35 öre motsvarar alltså den allmänna prisnivåns stegring under angivna tidsperiod.

De föreslagna portohöjningarna motiveras med de kostnadsökningar för postverket som föranledes av lönehöjningarna enligt den nyligen träffade förhandlingsuppörelsen samt med att vissa rörelsegrenar ger otill-

fredsställande kostnadstäckning. Vad lönekostnadsökningen angår synes det oss anmärkningsvärt att någon uttrycklig redovisning härav inte återfinnes i propositionen. Indirekt torde man kunna utläsa att kostnadsökningen på denna post beräknats till 34 milj. kr. Av uppgift som lämnats i proposition nr 150 framgår att de ökade lönekostnaderna för postverket till följd av den träffade förhandlingsuppgörelsen torde uppgå till nämnda belopp vid två-årsuppgörelsens fulla genomslag, vilket inträffar budgetåret 1965/66.

Under alla omständigheter skulle de nu föreslagna portohöjningarna i mycket betydande omfattning överstiga de med löneavtalet sammanhängande lönekostnadsökningarna för postverket.

Postverket är icke avsett att drivas i fiskaliskt syfte eller i vinstsyfte. I allmänhet har det ekonomiska målet definierats så, att intäkterna skall täcka kostnader inklusive avskrivningar samt därutöver ge en skälig förräntning på disponerat statskapital. Det är icke postmonopolets uppgift att medge högsta möjliga förräntning.

Av postverket disponerat statskapital uppgår till ca 100 milj. kr. De av kommunikationsministern föreslagna portohöjningarna skulle för nästa budgetår medge en förräntning av ca 45 procent, vilket synes oss vara ett anmärkningsvärt högt förräntningskrav. Visserligen ingår i överskottet en till 20 milj. kr. beräknad vinstleverans från postbanken. Lika väl kunde ha sagts att i överskotten ingår vinst på brevbefordran med ännu högre belopp.

Det bör vara en angelägen uppgift för postverkets ledning att möta de nu uppkommande lönekostnadsstegringarna med kostnadsbesparande rationaliseringar, så långt detta är möjligt inom ramen för verkets allmänt servicebetonade verksamhet. Ett stort antal företag — även tjänsteproducerande sådana — måste i dagens situation rationalisera sin produktion så att bättre kvalitet kan erbjudas utan fördyring. Det synes oss vara att föregå näringslivet med ett mycket dåligt exempel att i skydd av ett lagfäst monopol skynda till prishöjningar som går vida längre än till att kompensera lönehöjningar och medge rimlig avkastning. Det förhållandet torde vara väl känt att den ekonomiska nödvändigheten av rationalisering och sparsamhet är den bästa drivfjädern till att ansträngningar verkligen göres av en företagsledning. Det kommunikationsdepartementet näraliggande exemplet från SAS styrker detta påstående.

Av bl. a. senast nämnda anledning anser vi, att de portohöjningar som synes nödvändiga i anledning av lönekostnadernas stegring bör begränsas till ett belopp som i stort sett täcker lönekostnadsökningen. Intensifierade rationaliseringssträvanden, vilka kan förutsättas bli genomförda i och med tillskapandet av den nya rationaliseringsavdelningen inom verket, bör kunna förväntas ge marginal för önskvärd kapitalavkastning.

Enligt propositionen ger paket- och postanvisningsrörelserna samt postförskotts- och rekommendationsförfarandena icke täckning för sina särskostnader. Även om varje särskostnads kalkyl måste vara behäftad med betydande osäkerhetsmarginaler, synes de undersökningar som gjorts ge vid handen att brevrörelsen löper med betydande överskott. En höjning av inrikes brevportot är för allmänheten liksom för den allmänna kostnadsnivån den mest känsliga. Vi anser därför, att någon höjning av brevportot i lägsta viktklassen nu icke bör företagas utan bibehållas vid nuvarande porto 35 öre. Vi vill här erinra om att vid 1952 års portohöjningar lämnades likaledes brevportot för den lägsta viktklassen oförändrad medan portot för de högre viktklasserna liksom för ett flertal andra försändelseslag höjdes.

Genomföres de i propositionen föreslagna portohöjningarna med undantag för lägsta viktklassen för inrikes brev, skulle intäktsökningen uppgå till 40 milj. kr. Den beräknade lönekostnadsökningen skulle då i sin helhet täckas, vilket synes oss vara tillräckligt. Postverkets vinst för 1964/65 skulle då kunna beräknas till 17 milj. kr.

Vi vill i detta sammanhang fästa uppmärksamheten vid att överskotten från postbanken och postgirot, vilka är att betrakta som rörelsegrenar inom postverket, under senare år så gott som undantagslöst disponerats för uppsamling av vinstmedel inom rörelsegrenarna i fråga och således inte för leverans av vinstmedel till statsverket. Överskottens storlek och deras användning under senare år framgår av följande tablå.

Storleken och dispositionen av postbankens och postgirotörelsens överskott

År	Överskott milj. kr.	Nedskrivn. å obligationer el. kommunlån milj. kr.	Inlevereras till statsverket milj. kr.
1960			
Postbanken	16,9	16,9	—
Postgiro	27,3	27,3	—
1961			
Postbanken	26,3	26,3	—
Postgiro	15,5	15,5	—
1962			
Postbanken	33,3	33,3	—
Postgiro	7,7	7,7	—
1963			
Postbanken	46,1	32,1	14,0
Postgiro	3,6	3,6	—

Av ett sammanlagt överskott under angivna fyra år om 176,7 milj. kr. har således 14 milj. kr. inlevererats som vinstmedel till statsverket. Å postbankens och postgirorörelsens totala obligationsinnehav om nominellt 2 922 milj. kr. finns f. n. — vid utgången av år 1963 — en dold reserv om 357 milj. kr. Dessa rörelsegrenar får anses vara mycket väl konsoliderade. De bör rimligen kunna ge ett större bidrag till postverkets rörelse än hittills. En höjning av detta bidrag till sådant belopp att postverkets samlade vinstleverans till statsverket för nästa budgetår upptas till 25 milj. kr. synes oss rimlig.

Under hänvisning till det anförda föreslår vi,

att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 155 måtte besluta att inrikes brevportot för lägsta viktklassen (under 20 gram) icke skall höjas utan behållas oförändrat vid 35 öre.

Stockholm den 12 maj 1964

Manne Ståhl

Hans Nordgren

Mac P. Hamrin
i Kalmar